

**EUROPOS KOMISIJOS ATSAKYMAI Į EUROPOS AUDITO RŪMU
SPECIALIOSIOS ATASKAITOS**

**„BIOLOGINĖ ĮVAIROVĖ ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖJE: BŽŪP INDĖLIS
NESUSTABDĖ PADĖTIES BLOGĖJIMO“ PASTABAS**

SANTRAUKA

Bendras Komisijos atsakymas į I–VII dalių pastabas.

Komisijos 2011 m. priimtoje Biologinės įvairovės strategijoje nustatyti šeši tikslai, iš kurių 3-iasis yra susijęs su žemės ūkio ir miškininkystės indėliu. Nors žemės ūkio tikslas yra bendro pobūdžio, su juo susiję veiksmai yra konkretesni.

Kalbant apie žemės ūkio tikslą, biologinės įvairovės būklės pagerėjimas vertinamas atsižvelgiant į pagal 1 tikslą nustatytus kiekybinius ES svarbos rūšių ir buveinių apsaugos būklės gerėjimo rodiklius ir pagal 2 tikslą nustatytą 15 proc. nualintų ekosistemų atkūrimo rodiklį.

Komisija mano, kad ES politikos kryptys pakankamai suderintos tarpusavyje, ir pabrėžia, kad už genetinės įvairovės vertinimą atsakingos valstybės narės. Atlikus Biologinės įvairovės strategijos laikotarpio vidurio peržiūrą padaryta išvada, kad bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) struktūra yra tinkama jos tikslams pasiekti, nes į pertvarkytą 2014–2020 m. BŽŪP įtraukta įvairių priemonių, galinčių padėti išsaugoti biologinę įvairovę. Kad šis tikslas būtų pasiektas, dabar valstybės narės turi pakankamu mastu įgyvendinti šias priemones. Iš vietos pavyzdžių matyti, kad esama sėkmingos tvarios žemės ūkio praktikos. Jei ši praktika būtų įgyvendinama platesniu mastu, ES vėl turėtų galimybę pasiekti šį tikslą iki 2020 m. pabaigos.

Komisijos biologinei įvairovei skirto BŽŪP biudžeto įgyvendinimo stebėjimo metodika grindžiama tarptautiniu mastu suderinta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) nustatytų vadinamųjų Rio rodiklių metodika. Todėl Komisija nemano, kad jos metodika nepatikima, net jeigu ir kyla diskusijų dėl Rio rodiklių naudojimo.

Kalbant apie BŽŪP priemones, Komisija mano, kad kompleksinė parama padeda siekti plataus užmojo biologinės įvairovės tikslų, nes pagal šią priemonę kai kurios BŽŪP išmokos susiejamos su pagrindinėmis teisės aktuose nustatytomis taisyklėmis, kuriomis grindžiamos BŽŪP lėšomis remiamos skatinamosios priemonės.

Pagal ūkių konsultavimo sistemą (angl. FAS) teikiamos konsultacijos yra dar viena svarbi paramos ūkininkams, taikantiems biologinei įvairovei naudingą praktiką, priemonė. Kalbant apie tiesiogines išmokas, žalinimo išmokos suteikia daug galimybių gerinti biologinės įvairovės padėtį.

Iš tikrųjų, dėl didelės kompleksinės paramos ir žalinimo priemonių aprėpties ir privalomo jų pobūdžio ūkininkams sudaromos vienodos sąlygos. Šiuo požiūriu Komisija, įgyvendindama dabartinę BŽŪP ir dar labiau pasiūlyme dėl būsimos BŽŪP, pirmenybę teikia galimybėms, kurios daro teigiamą poveikį biologinei įvairovei.

Komisija įvairių Sąjungoje vykdomų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų neskirsto į „šviesiai žalių“ ir „tamsiai žalių“ įsipareigojimų kategorijas, nes tai yra supaprastintas būdas daugybei įvairių Sąjungoje remiamos praktikos rūšių apibūdinti. Nors tiesa tai, kad dalyvavimo įgyvendinant daugiau pastangų reikalaujančias agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemones lygis yra žemesnis, Komisija mano, kad kartu įgyvendinant tokias įvairių rūšių priemones, taip pat veiksmais grindžiamus ir rezultatais grindžiamus įsipareigojimus tiekiamos papildomos viešosios gėrybės ir padedama siekti biologinės įvairovės tikslų.

Komisijos pasiūlyme dėl būsimos BŽŪP įvertinti BŽŪP priemonių pranašumai ir trūkumai ir nustatyta nuosekli ir sustiprinta šių priemonių, įskaitant griežtesnes paramos sąlygas, konsultavimo paslaugas, ekologines sistemas pagal I ir II ramsčių priemones, sistema. Valstybės narės turės daug galimybių lanksčiai ir nuosekliai naudotis šiomis priemonėmis, kad galėtų nustatyti platesnio užmojo su biologine įvairove susijusius tikslus ir juos įtraukti į BŽŪP strateginius planus, o pastaruosius patvirtins Komisija. Rezultatai kasmet bus vertinami taikant specialius bendrus rezultatų rodiklius, iš kurių keletas konkrečiai susiję su biologine įvairove, ir poveikio rodiklius, taip pat atliekant vertinimus.

VIII. Komisija pritaria visoms rekomendacijoms. Žr. išsamius Komisijos atsakymus, pateikiamus skyriuje „Išvados ir rekomendacijos“.

IVADAS

02. Europoje biologinė įvairovė nyksta ne tik dėl žemės ūkio veiklos intensyvinimo. Europos aplinkos agentūros aplinkos būklės ataskaitoje (angl. SOER) teigiama, kad *Europos biologinei įvairovei ir ekosistemoms bendrą neigiamą poveikį daro tokie veiksniai kaip žemės naudojimo keitimas, klimato kaita, gamtos išteklių gavyba ir invazinės svetimos rūšys*. Be to, šioje ataskaitoje taip pat aiškiai nurodyta, kad vienos iš pagrindinių biologinės įvairovės nykimo priežasčių yra žemės apleidimas ir miestų plėtra.

Aplinkos būklės ataskaitoje taip pat teigiama, kad *iš ilgalaikių žemės ūkio paskirties žemės, miškų ir visų bendrų paukščių ir pievų drugelių populiacijų tendencijų matyti, kad Europos biologinė įvairovė labai sumažėjo¹*.

Be to, Komisijos ataskaitoje dėl Biologinės įvairovės strategijos laikotarpio vidurio peržiūros pažymėta, kad *bendrosios tendencijos ir toliau kelia didelį susirūpinimą, tačiau daug kur situacija vietoje pagerėjo ir tai yra tiesioginis geros žemės ūkio praktikos ir biologinės įvairovės priemonių pagal BŽŪP rezultatas, visų pirma pagal agrarinės aplinkosaugos priemones ir tinklo „Natura 2000“ teritorijose. Šie sėkmės atvejai yra svarbūs, nes rodo, kad 2020 m. biologinės įvairovės tikslas gali būti pasiektas, tačiau, siekiant apčiuopiamų rezultatų ES lygmeniu, jie turi būti įgyvendinami gerokai plačiau*.

Komisija mano, kad atliekant tyrimą Vokietijoje nebuvo nagrinėjamas vabzdžių rūšių gausumo klausimas. Be to, šiame straipsnyje nepatikrintas teiginys, kad biomasės nykimą lemia būtent žemės ūkis, o ne kiti veiksniai, ir nenustatyti aiškūs priežastiniai ryšiai. Galiausiai minėto tyrimo rezultatai nebūtinai atspindi padėtį ES lygmeniu.

03. Nuo 1990 m. iki 2017 m. bendras žemės naudmenose gyvenančių paukščių rodiklis ES lygmeniu statistiškai reikšmingai mažėjo 1,47 proc. per metus. 2009–2017 m. ši mažėjimo tendencija ėmė stabilizuotis.

Žemės naudmenose gyvenančių paukščių populiacijoms įtaką daro įvairūs veiksniai, be kita ko, žemės dangos keitimas (pvz., urbanizacija), žemės apleidimas, klimato kaita, invazinės svetimos rūšys ir žemės ūkis.

04. Europos pievų drugių indeksas turi su atrankos reprezentatyvumu susijusių trūkumų. Šiuo metu pievų drugių indeksas grindžiamas 14-oje šalių vykdoma stebėseną, tačiau 75 proc. stebėsenos vietų yra tik trijose šalyse: Jungtinėje Karalystėje, Nyderlanduose ir Vokietijoje. Net išskyrus Jungtinę

¹ Pirmiausia taip atsitiko dėl natūralių ir pusiau natūralių ekosistemų nykimo, suskaidymo ir būklės blogėjimo, o tai daugiausia nulėmė tokie veiksniai kaip žemės ūkio veiklos intensyvinimas (Donald et al., 2001; Van Dyck et al., 2009; Jeliaskov et al., 2016), intensyvi miškotvarka (Virkkala, 2016; Fraixedas et al., 2015); žemės apleidimas ir miestų plėtra (5 ir 13 skyriai). Pavyzdžiui, supaprastinant buveines (pvz., pašalinant gyvatvores ir medžių eiles siekiant padidinti laukų plotą), joms nykstant ir jas skaidant paukščiai netenka lizdų sukimo vietų ir maisto šaltinių, todėl mažėja jų populiacija (Guerrero et al., 2012). Dėl miestų plėtros didėja antropogeninės kilmės šviesos lygis, taip pat triukšmo lygis, o tai turi įtakos čiulbančių paukščių elgesiui ir daro neigiamą poveikį garsinei paukščių komunikacijai (11 skyrius).

Karalystę, 74 proc. transektų yra ES vakarų šalyse. Šiaurinės, pietinės ir rytinės Europos dalių transektos sudaro tik nedidelę visų transektų dalį (atitinkamai 14 proc., 11 proc. ir 1 proc.)².

Siekdama didinti šalių, kuriose vykdoma stebėseną, skaičių, Komisija pradėjo įgyvendinti bandomąjį projektą („Drugių padėties vertinimas Europoje“ (angl. ABLE), <https://butterfly-monitoring.net/able>).

05. Tinklas „Natura 2000“ – tai nuoseklus Europos ekologinis tinklas, kurį sudaro saugomų natūralių buveinių ir ES svarbių rūšių buveinių teritorijos. Naujausios Buveinių ir Paukščių direktyvose nustatyto šešerių metų trukmės ataskaitų teikimo ciklo nacionalinės ataskaitos dėl rūšių ir buveinių būklės ir tendencijų, apimančios 2013–2018 m. laikotarpį, dar neužbaigtos ir šiuo metu vertinamos. Audito Rūmų pateikti duomenys yra atitinkamų nacionalinių duomenų apibendrinimas, o norint įvertinti padėtį ES lygmeniu, reikia atlikti sudėtingesnius skaičiavimus. Vis dėlto iš nacionalinių duomenų jau matyti, kad nuo paskutinio ataskaitų teikimo ciklo pievų buveinių padėtis beveik nepagerėjo ir kad iš esmės vyrauja neigiamos tendencijos. Europos aplinkos agentūra (EAA) pažymėjo, kad visoms sausumos rūšims, buveinėms ir ekosistemoms daromas poveikis ir kylančios grėsmės, apie kuriuos dažniausiai praneša valstybės narės, yra susiję su žemės ūkiu.

06. Komisija pripažįsta, kad Europos Audito Rūmų paminėtos tyrimuose nustatytos su žemės ūkiu susijusios biologinės įvairovės mažėjimo tendencijos (siejamos su mažo intensyvumo ir intensyviojo ūkininkavimo praktika) yra susirūpinimą keliantys klausimai. Reikėtų pažymėti, kad šie tyrimai neapima visų įvairių ES ūkininkavimo sistemų.

Be to, viename iš šių tyrimų (Sutcliffe et al.) dėl įrodymų stokos esama tam tikrų su BŽŪP silpnosiomis vietomis susijusių trūkumų.

07. Komisijai atliekant bendrą vertinimą taip pat bus surengtos internetinės viešos konsultacijos, jų rezultatai turėtų būti paskelbti vėliau 2020 m. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl platesnio masto gamtos išteklių vertinimo planuojama paskelbti pirmąjį 2021 m. ketvirtį.

Atlikus išorės vertinimo tyrimą padaryta išvada, kad dėl duomenų trūkumo neįmanoma atlikti net pusiau kiekybinio bendro galutinio BŽŪP priemonių poveikio biologinei įvairovei vertinimo.

Be to, atlikus šį tyrimą padaryta išvada, kad valstybės narės pagal 4 prioritetą kartu teikia tausaus gamtos išteklių valdymo ir biologinės įvairovės apsaugos ataskaitas. Todėl pasiūlyta įgyvendinant būsimą BŽŪP aiškiau atskirti šias ataskaitas.

08. Komisija mano, kad pirmajame tyrime dėl padėties Čekijoje pristatomi rezultatai, susiję su žemės ūkio intensyvinimu ir žemės ūkio paskirties žemėje gyvenančių paukščių gausumu, tačiau iš tikrųjų nepateikiama jokių BŽŪP poveikio žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei įrodymų.

Be to, kalbant apie Vokietijoje atliktą tyrimą (Seibold et al.), autoriai nurodo, kad *vis dar neaišku, kokioms žemės naudojimo kategorijoms ir nariuotakojų rūšims daromas poveikis ir ar nustatytas biomasės mažėjimas ir įvairovės mažėjimas yra tarpusavyje susiję reiškiniai*.

12. Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencija (COP 15) bus nukelta į 2021 m. pradžią. Konkreti tolesnių veiksmų, kurių planuojama imtis 2021 m., forma dar nenustatyta.

PASTABOS

19. Taip pat turi būti atsižvelgiama į su žemės ūkiu susijusioms saugomoms buveinėms ir rūšims skirtų Gamtos direktyvų, kuriose nustatyti pagrindiniai kovos su biologinės įvairovės nykimu žemės ūkio paskirties žemėje veiksmai, indėlių: į Veiksmų planą gamtai, žmonėms ir ekonomikai įtraukta

² Kalbant apie pietų šalis, į atranką įtraukta tik dalis Ispanijos; Portugalija, Italija, Graikija, Malta ir Kipras neįtraukti. Rytų šalių transektos sudaro nedidelę visų transektų dalį: įtraukta 12 Rumunijos transektų ir 8 Slovėnijos transektos; visos kitos rytų šalys į atranką neįtrauktos. Kalbant apie šiaurės šalis, Danija ir Estija į atranką neįtrauktos, o dauguma į atranką įtrauktų šiaurės šalių transektų yra Švedijos transektos (žr. van Sway et al., 2017).

keletas iniciatyvų, o Komisija taip pat pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras, per kurias tiesiogiai sprendžiami su žemės ūkio paskirties žemės buveinėmis ir rūšimis susiję klausimai.

20. ES politika ir strategijos įgyvendinamos nevienodos trukmės ciklais.

ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m. buvo priimta 2011 m. gegužės mėn., siekiant iki 2020 m. sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, t. y. devynerių metų laikotarpiui.

Į pertvarkytą 2014–2020 m. BŽŪP įtraukta įvairių priemonių, galinčių padėti išsaugoti biologinę įvairovę. Dabar valstybės narės turi pakankamai plačiu mastu pasinaudoti šiomis galimybėmis. Iš vietos pavyzdžių matyti, kad esama sėkmingos tvarios žemės ūkio praktikos. Jei ši praktika būtų įgyvendinama platesniu mastu, ES vėl turėtų galimybę 2020 m. pasiekti šį tikslą (žr. Biologinės įvairovės strategijos laikotarpio vidurio peržiūros 2 dalį).

Įgyvendinant būsimą BŽŪP po 2020 m. daugiau dėmesio bus skiriama veiklos rezultatams, kiekvienais metais stebint keletą su biologine įvairove susijusių rezultatų rodiklių ir juos lyginant su BŽŪP strateginiuose planuose nustatytais metinėmis tarpinėmis reikšmėmis. Jie bus papildyti poveikio rodikliais ir vertinimais.

21. 2015 m. atliktoje Biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. laikotarpio vidurio peržiūroje pripažįstama bendra biologinės įvairovės nykimo tendencija, tačiau taip pat atkreipiamas dėmesys į daugybę atvejų, kai pagal BŽŪP įgyvendinant biologinės įvairovės išsaugojimo priemones padėtis vietoje pagerėjo. Svarbus aspektas, susijęs su galimybėmis pasiekti su žemės ūkiu susijusį 2020 m. biologinės įvairovės tikslą, buvo tai, kad valstybės narės turi pakankamai plačiu mastu pasinaudoti šiais sėkmės atvejais ir atsirandančiomis galimybėmis.

Naujesni įrodymai pateikiami papildomo tyrimo, susijusio su BŽŪP poveikio biologinei įvairovei vertinimu, ataskaitoje, taip pat preliminariose valstybių narių pagal Gamtos direktyvas teikiamose ataskaitose („Gamtos būklė 2020 m.“, EAA). ES biologinės įvairovės strategijos vertinimas dar neužbaigtas, o gegužės mėn. turėtų būti paskelbti preliminarūs papildomo tyrimo rezultatai; vis dėlto, kiek tai sietina su 3a tikslu, jie taip pat bus grindžiami 2020 m. Gamtos būklės ataskaita ir BŽŪP poveikio biologinei įvairovei vertinimu.

22. Naujojoje 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje³ (kartu su strategija „Nuo ūkio iki stalo“⁴), kurią Komisija priėmė 2020 m. gegužės mėn., nustatyti su žemės ūkiu susiję tikslai. Komisijos pasiūlyme dėl BŽŪP po 2020 m. aiškiai reikalaujama, kad valstybės narės atsižvelgtų į nacionalinius aplinkos apsaugos planus ir jų tikslus, grindžiamus Sąjungos teisės aktais, įskaitant Paukščių ir Buveinių direktyvas.

23. 3 tikslas yra horizontalus tikslas, padalytas į du dalinius tikslus: 3a tikslą, susijusį su žemės ūkiu, ir 3b tikslą, susijusį su miškininkyste. Komisija mano, kad žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei svarbus tik 3a tikslas. Jis pats neišreikštas kiekybiškai. Strategijoje teigiama, kad 3a tikslo paskirtis – *pasiiekti išmatuojamą rūšių ir buveinių, kurios yra priklausomos nuo žemės ūkio arba kurioms jis daro poveikį, apsaugos būklės ir ekosistemų funkcijų teikimo pagerėjimą, palyginti su 2010 metų ES pamatiniais rodikliais.*

Be to, šis tikslas apima kiekybiškai įvertinamą komponentą, nes jis susijęs su išmatuojamu rūšių ir buveinių apsaugos būklės pagerėjimu pagal 1 tikslą ir 15 proc. atkūrimu pagal 2 tikslą. Išaiškinti ir įvertinti 2 tikslą iš tikrųjų sudėtinga.

24. ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. nenurodomi supaprastinti Europos biologinės įvairovės rodikliai (SEBĮR) ar kokia nors kita stebėsenos sistema.

³ Komisijos komunikatas „2030 m. ES biologinės įvairovės strategija. Gamtos grąžinimas į savo gyvenimą“, COM(2020) 380 *final*.

⁴ Komisijos komunikatas „Sąžininga, sveika ir aplinkai palanki maisto sistema pagal strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, COM(2020) 381 *final*.

SEBĮR buvo pradėti taikyti 2005 m. ir nuo tada jie yra peržiūrėti ir pritaikomi, kad būtų atsižvelgiama į turimą su biologine įvairove susijusią informaciją ir į jos spragas. Siekiant teikti patikimesnius biologinės įvairovės vertinimus, patobulintos daugelio rodiklių metodikos. Todėl taikant dabartinius SEBĮR kaupiami duomenys tebėra plataus masto įrodymų bazė, kurioje stebima Europos, įskaitant žemės ūkio ekosistemas, biologinės įvairovės būklė ir tendencijos.

Kai kuriuos iš pirminių rodiklių reikėjo panaikinti, nes nebuvo įdiegtos stebėsenos sistemos, kuriomis naudojantis būtų galima gauti naujų duomenų ir informacijos, *inter alia*, apie genetinę įvairovę arba didelės gamtinės vertės plotus. Be to, siekiant išvengti pastangų dubliavimo, taikant šiuos rodiklius buvo siekiama atsižvelgti į pagal kitas atitinkamas iniciatyvas taikomų rodiklių, pavyzdžiui, agrarinės aplinkosaugos arba BŽŪP rodiklių, pokyčius ir pakeitimus, taip pat į tokius naujus procesus kaip Ekosisteminių paslaugų kartografavimas ir vertinimas (angl. MAES) arba DVT.

Tai, kad kai kurie rodikliai buvo panaikinti, nereiškia, kad kiti SEBĮR negali būti naudojami biologinės įvairovės srityje daromai pažangai stebėti.

25. Pagrindiniai BŽŪP stebėjimo rodikliai nustatyti bendroje stebėsenos ir vertinimo sistemoje (BSVS). Agrarinės aplinkosaugos rodiklių paskirtis – padėti stebėti, kaip aplinkosaugos klausimai integruojami į BŽŪP. Jie nėra pagrindiniai bendro BŽŪP stebėjimo rodikliai.

Kalbant apie didelės gamtinės vertės (DGV) sąvoką, Komisija skiria:

a) DGV ūkininkavimą ir b) DGV žemės ūkio paskirties žemę.

DGV ūkininkavimo sąvoka apibūdinamas tam tikrų rūšių ūkininkavimo veiklos ir atitinkamų rezultatų aplinkosaugos srityje, įskaitant didelę biologinę įvairovę ir aplinkai vertingų buveinių ir rūšių egzistavimą, priežastinis ryšys.

DGV žemės ūkio paskirties žemės rodiklis apibrėžiamas kaip didelės gamtinės vertės žemės ūkio naudmenų procentinė dalis.

26. Šiuo metu visoje ES DGV žemės ūkio paskirties žemės plotui įvertinti taikoma daug įvairių metodų ir jų derinių. Nors vertinant DGV žemės ūkio paskirties žemės plotą padaryta nemaža pažanga, atliekant tokios žemės būklės ar kokybės vertinimus vis dar kyla daug sunkumų. Dėl duomenų prieinamumo įvairiose ES valstybėse narėse ir įvairiuose ES regionuose skirtumų ir nevienodos fizinės padėties (teritorijos dydžio, ūkių struktūros ir sistemų, labiausiai paplitusių žemės kategorijų ir buveinių tipų) nėra tikslinga nustatyti bendrą DGV žemės ūkio paskirties žemės vertinimo metodiką. Taikant vieną bendrą metodą būtų analizuojami tik visos ES lygmeniu turimi duomenys, todėl nebūtų naudojamosi gausiausiai ir aktualiausiai duomenų šaltiniais, o tobulesnius metodus sukūrusios valstybės narės negalėtų jais naudotis, todėl suprastėtų vertinimo kokybė ir sumažėtų jo tikslumas.

EAA ir Komisija, remdamosi 2012 m. ES lygmens duomenų rinkiniais, apskaičiavo, kad 28 ES valstybėse narėse DGV žemės ūkio paskirties žemė sudaro 33,5 proc. CORINE žemės dangos (angl. CLC) žemės ūkio paskirties žemės, ir gali pateikti skaičiavimus, kokią dalį nacionaliniu lygmeniu užima DGV žemės ūkio paskirties žemė. Vis dėlto jos taip pat pripažįsta sunkumus ir apribojimus, kurių atsiranda siekiant sukurti bendrą metodiką, jeigu ji turi būti grindžiama nacionaliniais duomenų rinkiniais. Kai bus parengta bendra pritaikoma metodika ir bus galima naudotis nuosekliais duomenų rinkiniais, būtų galima peržiūrėti ES lygmeniu taikomą DGV ūkininkavimo rodiklį, siekiant papildyti šiuo metu ES lygmeniu DGV žemės ūkio paskirties žemės vertinimo srityje atliekamą darbą.

29. Komisija pripažįsta Europos Audito Rūmų nurodytus susirūpinimą keliančius klausimus, tačiau mano, kad maisto gamybos sistemos yra skirtingos.

30. Tiek pagal 2014–2020 m. BŽŪP, tiek pagal BŽŪP po 2020 m. žemės ūkio genetinių išteklių išsaugojimas, tausūs naudojimas ir vystymas laikomi finansuoti tinkamais veiksmais. Informacija apie vietinėms veislėms skirtas agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės pateikiama kaimo plėtros

programose. Be to, parama genetiniams ištekliams išsaugoti taip pat teikiama pagal 10.2 papriemonę, ir duomenys apie šį veiksmą kaupiami šios papriemonės lygmeniu. Be to, šiuo metu Komisija programos „Horizontas 2020“ lėšomis remia projektą „GenResBridge“, kuriuo siekiama, be kita ko, parengti platesnio masto genetinių išteklių ir žemės ūkio biologinės įvairovės strategiją.

Komisija niekada negavo jokių valstybių narių prašymų parengti naują Europos strategiją.

31. Komisija pateikia apytikslius lėšų, kurias ji skiria biologinei įvairovei, skaičiavimus ir mano, kad dėl toliau išdėstytų priežasčių išlaidų pervertinimas nėra aiškiai įrodytas.

Komisijos metodika, kuria remiantis stebimas pagal daugiametę finansinę programą (DFP), įskaitant BŽŪP, biologinei įvairovei skirtu biudžeto įgyvendinimas, grindžiama tarptautiniu mastu suderinta EBPO Rio rodiklių metodika. Pagal šią metodiką taikomi trys toliau nurodyti su biologine įvairove susiję koeficientai:

- 1) biologinė įvairovė yra pagrindinis tikslas (100 proc.),
- 2) biologinė įvairovė yra svarbus tikslas (40 proc.) ir
- 3) tikslas nesusijęs su biologine įvairove (0 proc.).

EBPO metodikoje nenustatyti tikslūs kiekvienai BŽŪP priemonei taikytini koeficientai, todėl Komisija šios metodikos taikymo principus pritaikė prie 2014–2020 m. įgyvendinamos BŽŪP.

Atsižvelgdama į mokslinius įrodymus ir jais remdamasi, Komisija peržiūrės biologinei įvairovei skirtu biudžeto įgyvendinimo stebėjimo metodiką, kad ją suderintų su naujais teisės aktų pakeitimais, ir pritaikys šią metodiką prie kitos 2021–2027 m. DFP ir kitų atitinkamų pokyčių.

Ši stebėjimo metodika turėtų būti nuodugnai suderinta su EBPO metodika.

32. Atlikus BŽŪP poveikio buveinėms, biologinei įvairovei ir kraštovaizdžiui vertinimo papildomą tyrimą nepateikta įrodymų apie BŽŪP išlaidas, kuriomis sistemingai daromas neigiamas poveikis žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei.

Komisija, remdamasi atliktu tyrimu, 2014 m. taip pat parengė Biologinės įvairovės apsaugos gaires⁵, siekdama užtikrinti, kad naudojantis pagrindinių ES fondų, įskaitant Europos žemės ūkio garantijų fondą (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai (EŽŪFKP), lėšomis nebūtų daromas žalingas poveikis biologinei įvairovei.

33. Kalbant apie 4 prioritetą, pagal kurį daugiausia dėmesio skiriama su žemės ūkiu ir miškininkyste susijusioms ekosisteminiams paslaugoms, Komisija, rengdama dabartinę metodiką, laikėsi nuomonės, kad ūkininkavimo praktika, kuri yra remiama siekiant padėti išsaugoti biologinę įvairovę, kartu padeda gerinti bendrosios aplinkos, įskaitant vandenį ir dirvožemį, būklę ir atvirkščiai. Atsižvelgdama į šį stiprų pagal kiekvienos iš trijų tikslinių sričių programas įgyvendinamos praktikos poveikio aplinkai tarpusavio ryšį, Komisija kiekvienos šio prioriteto tikslinės srities, įskaitant dirvožemį ir vandenį, išlaidoms taikė 100 proc. koeficientą.

34. Komisija taiko sutartą metodą, pagal kurį žalinimo priemonių indėliui į biologinę įvairovę apskaičiuoti taikomas 40 proc. koeficientas. Ji mano, kad tai yra pagrįstas žalinimo priemonių indėlio išsaugant ES biologinę įvairovę rodiklis. Remiantis Komisijos pagal dabartinę stebėjimo metodiką atliktais skaičiavimais, žalinimo išmokos, kuriomis prisidedama prie biologinės įvairovės, sudaro 12 proc. tiesioginių išmokų. Atsižvelgiant į plačią žalinimo praktikos taikymo sritį, taip pat į tai, kad žalinimas padeda užkirsti kelią biologinės įvairovės nykimui arba didinti biologinę įvairovę (ypač po 2018 m., kai ekologiniu požiūriu svarbiose vietovėse buvo uždrausta naudoti pesticidus), kuriant

⁵ https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/financing_en.htm ir <https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/pdf/cfbp%20-%20cap.pdf>.

dabartinę biologinei įvairovei skirtų BŽŪP išlaidų stebėjimo metodiką šis skaičius buvo laikomas pagrįstu.

35. Komisija, rengdama dabartinę stebėjimo metodiką ir naudodamasi Rio rodiklių metodu, laikėsi nuomonės, kad kompleksinės paramos indėliui apskaičiuoti turėtų būti taikomas vidutinis koeficientas (40 proc.). Remiantis šiuo įvertinimu ir taikant svorinį koeficientą buvo laikomasi nuomonės, kad kompleksinė parama, kuria prisidedama prie biologinės įvairovės, sudaro mažiau nei 3 proc. tiesioginių išmokų. Atsižvelgiant į plačią praktikos, kuriai skiriama kompleksinė parama, taikymo sritį (90 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės) ir į tai, kad kompleksinė parama apima tik pagrindinę, tačiau biologinės įvairovės atžvilgiu svarbią praktiką, šis skaičius buvo laikomas pagrįstu.

37. Žr. Komisijos atsakymą į 31 dalies pastabas.

39. Tiesioginėmis išmokomis, ūkininkams skiriamomis pagal bazinės išmokos sistemą ir vienkartinės išmokos už plotus sistemą, teikiama bazinė pajamų parama, grindžiama dirbamų hektarų skaičiumi. Ji papildoma keliomis kitomis paramos sistemomis, skirtomis konkrečioms tikslams arba konkrečių rūšių ūkininkams, įskaitant „žaliąją“ tiesioginę išmoką už klimatui ir aplinkai naudingą žemės ūkio praktiką.

40. Atlikus BŽŪP poveikio biologinei įvairovei vertinimo papildomą tyrimą nepateikta jokių įrodymų, kad savanoriška susietoji parama daro neigiamą poveikį žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei.

Teikiant savanorišką susietąją paramą nesiekama didinti produkcijos apimties. Tai – gamybos ribojimo sistema, apie kurią Pasaulio prekybos organizacijai (PPO) pranešta kaip apie vadinamosios mėlynosios dėžės paramą. Ją valstybės narės gali teikti tik tam tikriems sunkumų patiriantiems sektoriams. Siekiant užtikrinti, kad pagal šią sistemą būtų ribojama gamyba, taikomi keli mechanizmai, visų pirma griežtai laikomasi kiekvienai paramos priemonei nustatytų finansinių paketų ir išmokos, kuri grindžiama nustatyto dydžio (ankstesnio gamybos laikotarpio) plotais ir derliumi arba nustatytu gyvulių skaičiumi, reikalavimų.

Teikiant savanorišką susietąją paramą suteikiama galimybė remti tam tikrus sektorius ir (arba) gamybos sritis, visų pirma siekiant neleisti didėti jų patiriamiems sunkumams ir užkirsti kelią susijusioms pasekmėms (gamybos nutraukimui, kaimo vietovių dykumėjimui ir kt.), pvz., remti avių ir ožkų auginimo veiklą tokiose vietovėse, kuriose tokia veikla kitaip išnyktų, pavyzdžiui, kalnuotose vietovėse, taip užkertant kelią žemės apleidimui.

Pagal savanoriškos susietosios paramos teisinę sistemą valstybėms narėms suteikiama pakankamai lankstumo, kad jos galėtų pritaikyti tinkamumo finansuoti sąlygas prie savo konkrečių poreikių ir atsižvelgti, pavyzdžiui, į su aplinka susijusius susirūpinimą keliančius klausimus (pvz., teikti paramą vietinių veislių gyvūnams auginti ir kt.).

Bendras Komisijos atsakymas į 41–50 dalių pastabas.

Kompleksinė parama – tai priemonė, kuria BŽŪP išmokos susiejamos su ES teisės aktuose nustatytų taisyklių, visų pirma susijusių su biologine įvairove, laikymusi. Jei ūkininkas nesilaiko šių taisyklių, gaunamos BŽŪP išmokos gali būti sumažintos proporcingai pažeidimo sunkumui. Šis sumažinimas gali svyruoti nuo 1 proc. iki 100 proc. Praktiškai dauguma pažeidimų būna netyčiniai ir nesunkūs, todėl taikomos kompleksinės paramos sankcijos svyruoja nuo 1 proc. iki 5 proc.

Keletas taisyklių nustatyta ES direktyvose ir reglamentuose (teisės aktų nustatyti valdymo reikalavimai (TANVR)). Kompleksinė parama padeda didinti ūkininkų informuotumą, kad jie laikytųsi šių ES teisės aktų nuostatų.

Kitos taisyklės nustatytos BŽŪP dokumentuose (geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės (GAAB) standartai) ir šiuo metu jos daugiausia susijusios su dirvožemio valdymu ir vandentvarka, taip pat su

kraštovaizdžio elementų išsaugojimu. Valstybės narės turi nustatyti prie vietos sąlygų ir poreikių pritaikytus nacionalinius standartus.

Jei valstybės narės, remdamosi įgyta patirtimi, padaro išvadą, kad neužtikrinama nauda biologinei įvairovei, jos gali labai lanksčiai pakoreguoti ūkininkams kaip TANVR arba GAAB standartus taikomas taisykles. Kompleksinė parama taip pat nėra vienintelis biologinės įvairovės būklės veiksnys, o kompleksinės paramos poveikis negali būti konkrečiai vertinamas taikant rezultatų ar poveikio rodiklius, kurie atspindi kelių veiksnių nulemtas tendencijas. Būtent todėl Komisija, vertindama tokių pavienių priemonių kaip kompleksinė parama įgyvendinimą, remiasi išdirbio rodikliais.

Pasiūlymu dėl būsimos BŽŪP sugriežtinamos kompleksinės paramos taisyklės, be kita ko, susijusios su biologine įvairove ir pesticidų naudojimu, šiuo tikslu kaip griežtesnes paramos sąlygas nustatant naujus TANRV ir GAAB standartus. Vis dėlto GAAB standartai ir TANRV yra pagrindinė privaloma praktika, kuri yra platesnio užmojo BŽŪP lėšomis remiamos praktikos pagrindas. Kompleksinės paramos taisyklėmis siekiama didelio užmojo biologinės įvairovės tikslą įgyvendinti ne atskirai, o tik kartu su jomis taikant paramos priemones ir finansines paskatas. Šiuo požiūriu pagal ūkių konsultavimo sistemą (angl. FAS) teikiamos konsultacijos yra svarbi priemonė, padedanti ūkininkams, be kita ko, taikyti biologinei įvairovei naudingą praktiką.

Todėl Komisija mano, kad kompleksinė parama, teikiama kartu taikant kitas BŽŪP priemones, daro teigiamą poveikį žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei.

1 langelis. Gyvatvorių naikinimas 20-ajame amžiuje

Negalima teigti, kad visos gyvatvorės naikinamos tik dėl įgyvendinamos BŽŪP, nes šį procesą lemia daug veiksnių, visų pirma žemės ūkio veiklos intensyvinimas ir žemės konsolidavimas. Be to, nors tiesa tai, kad dėl tam tikrų BŽŪP mechanizmų ši tendencija praeityje galėjo sustiprėti, jau keletą metų įgyvendinant BŽŪP neteikiama jokių paskatų, dėl kurių būtų naikinamos gyvatvorės.

Bendras Komisijos atsakymas į 53–60 dalių pastabas.

Žalinimas yra paramos tiesioginėmis išmokomis sistema, kuria siekiama atlyginti ūkininkams už viešąsias gėrybes, tiekiamas įgyvendinant trijų rūšių praktiką: apsaugant daugiamečius žolynus, įskaitant aplinkosaugos požiūriu pažeidžiamiausius žolynus, įvairinant pasėlius ir užtikrinant, kad tam tikra procentinė ariamosios žemės dalis būtų išlaikyta kaip ekologiniu požiūriu svarbi vietovė (EPSV). 2016 m. atlikusi žalinimo priemonių įgyvendinimo vertinimą, Komisija padarė išvadą, kad ši priemonė, visų pirma dėl didelės jos aprėpties (77 proc. visos žemės ūkio paskirties žemės), turi didelį potencialą, tačiau valstybės narės ir ūkininkai neišnaudoja visų jos teikiamų galimybių. Būtent todėl Komisija, atlikusi šį vertinimą, padarė keletą patobulinimų, visų pirma nuo 2018 m. ekologiniu požiūriu svarbiose vietovėse uždraudė naudoti pesticidus.

Jei valstybės narės, remdamosi įgyta patirtimi, padaro išvadą, kad neužtikrinama nauda biologinei įvairovei, jos gali labai lanksčiai pakoreguoti ūkininkams žalinimo srityje taikomas taisykles.

Žalinimas taip pat nėra vienintelis biologinės įvairovės būklės veiksnys, o jo poveikis negali būti konkrečiai vertinamas taikant rezultatų ar poveikio rodiklius, kurie atspindi kelių veiksnių nulemtas tendencijas. Būtent todėl Komisija, vertindama tokių pavienių priemonių kaip žalinimas įgyvendinimą, remiasi išdirbio rodikliais.

BŽŪP priemonių tarpusavio sąveika siekiant su aplinka susijusių tikslų buvo įvertinta kaip tobulintinas dalykas, todėl Komisija pasiūlė, kad įgyvendinant būsimą BŽŪP visos priemonės būtų įtraukiamos į valstybių narių rengiamus ir Komisijos tvirtinamus BŽŪP strateginius planus. Šiuo požiūriu žalinimo įpareigojimai griežčiau susiejami su paramos sąlygų įpareigojimais, o su aplinka susijusiems tikslams siekti nustatoma nauja tiesioginių išmokų sistema – ekologinė sistema.

Todėl Komisija mano, kad dabartinių žalinimo priemonių galimybės padėti didinti biologinę įvairovę nėra nepakankamai išplėtos ES lygmeniu – jos greičiau nevysiškai išnaudojamos. Pasiūlymu dėl būsimos BŽŪP siekiama pašalinti šį trūkumą.

54. Visa Komisijos tarnybų darbinio vertinimo dokumento (santraukos) citata yra tokia: *tenkinant su aplinka ir klimatu susijusius poreikius ir (arba) sprendžiant šių sričių problemas, visos žalinimo priemonės yra tam tikru mastu svarbios, tačiau dažnai jų poveikis yra ribotas dėl konkrečių susijusių taisyklių, o pasėlių įvairinimas yra mažiausiai svarbi priemonė (net ir dirvožemiui).*

63. Nors parama agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities veiksams ir ekologiniam ūkininkavimui, taip pat tinklo „Natura 2000“ išmokos iš tikrųjų yra pagrindinės kaimo plėtros priemonės, padedančios siekti biologinės įvairovės tikslų ir įgyvendinti jos uždavinius, nereikėtų nuvertinti kitų susijusių kaimo plėtros priemonių teikiamų galimybių. Šiomis aplinkybėmis reikėtų pabrėžti negamybinių investicijų vaidmenį kuriant ir (arba) atkuriant tokius kraštovaizdžio elementus kaip gyvatvorės, akmenų sienos, šlapynės ir kt. Mokymas ir ūkių konsultavimas taip pat atlieka svarbų vaidmenį populiarinant biologinės įvairovės atžvilgiu svarbią ūkininkavimo praktiką ir metodus.

65. Komisija įvairių Sąjungoje vykdomų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų neskirsto į „šviesiai žalių“ ir „tamsiai žalių“ įsipareigojimų kategorijas, nes tai yra supaprastintas būdas daugybei įvairių Sąjungoje remiamos praktikos rūšių apibūdinti. Įvairių agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonių (AAKP) ypatumai yra gerokai sudėtingesni (taip pat žr. atsakymą į 67 dalies pastabas).

66. Ne tik „tamsiai žali“ įsipareigojimai suteikia tikrų galimybių įgyvendinti biologinės įvairovės tikslus. Nors akivaizdu, kad prisiimant tikslingesnius ir (arba) labiau orientuotus įsipareigojimus atsiranda daugiau galimybių patenkinti konkrečius teritorinius poreikius, taip pat akivaizdu tai, kad kai kurie įsipareigojimai, kuriems įgyvendinti reikia mažiau pastangų, taip pat atlieka svarbų vaidmenį populiarinant aplinką tausojančio ūkininkavimo praktiką. Jie taip pat naudingi siekiant su švietimu susijusių tikslų (pvz., siekiant įtikinti ūkininkus kitu etapu teikti paraiškas dėl veiksmų, kuriems įgyvendinti reikia daugiau pastangų) ir padeda užtikrinti, kad didelė dalis žemės būtų tvarkoma taikant tvarius metodus. Dėl šių priežasčių labai naudinga skatinti kartu vykdyti abiejų rūšių įsipareigojimus, kuriais turi būti viršijami privalomi teisiniai įpareigojimai ir taip tiekiamos papildomos viešosios gėrybės.

Pagal Komisijos laikotarpiui po 2020 m. pasiūlytą naująją žaliąją struktūrą valstybėms narėms sudaromos sąlygos išlaikyti ir išplėtoti šią sistemą, be agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų naudojantis įvairiomis kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, paramos sąlygomis ir ekologinėmis sistemomis.

67. Tiksliniai įsipareigojimai yra tam tikro pobūdžio – juos vykdant, palyginti su įprasta ūkininkavimo praktika, reikia įgyvendinti platesnio užmojo pokyčius, todėl šia priemone siūloma naudotis tam tikrose vietovėse konkrečioms su šiomis vietovėmis susijusioms aplinkos problemoms spręsti. Dėl šios priežasties tokius įsipareigojimus prisiima mažiau ūkininkų, todėl ši priemonė apima mažiau ūkių ir mažesnę žemės plotą. Kita vertus, kai kuriems įsipareigojimams įvykdyti, net jeigu jie yra svarbūs ir naudingi aplinkai, gali prireikti mažiau pastangų ir jie dažnai prisiimami tais atvejais, kai ūkininkai pradeda taikyti agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities metodus. Šios priežastys turi įtakos dalyvavimo įgyvendinant šias priemones lygiui, tačiau šiuo atveju nekyla abejonių dėl tokių įsipareigojimų pridėtinės vertės aplinkai.

Kaip jau nurodyta atsakyme į 65 dalies pastabas, Komisija įvairių Sąjungoje vykdomų agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų neskirsto į „šviesiai žalių“ ir „tamsiai žalių“ įsipareigojimų kategorijas. Todėl Komisija neturi su šiomis įsipareigojimų kategorijomis susijusių statistinių duomenų.

Pirma įtrauka. Tokie aspektai kaip agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų struktūra, jiems skiriami finansiniai asignavimai ir jų tikslingas nukreipimas į konkrečias sritis turi būti vertinami atsižvelgiant į platesnio masto jų indėlį įgyvendinant atitinkamus tikslus ir uždavinius, taip

pat tenkinant nustatytus su aplinka susijusius poreikius. Siekdamos užsibrėžtų tikslų, valstybės narės gali gana lanksčiai rengti savo programas.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu valstybės narės taip pat gali nuspręsti kompensuoti visas vykdant agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus prarastas pajamas ir patirtas išlaidas arba jų dalį. Nepaisant to, tokie aspektai kaip dalinė išlaidų, susijusių su aplinkosaugos įsipareigojimais, kompensacija ir aplinkosaugos įsipareigojimų geografinė aprėptis, įskaitant naudojimosi tokiomis priemonėmis lygį, turi būti vertinami ir sprendimai dėl jų turi būti priimami atsižvelgiant į galimą jų poveikį tikslų, kurių siekti padeda šie įsipareigojimai, įgyvendinimui.

Antra įtrauka. Taikant išmokų apskaičiavimo remiantis prarastomis pajamomis ir papildomomis išlaidomis principą suteikiama daug lankstumo ir kartu užtikrinama, kad to principo būtų laikomasi.

Pirma, įsipareigojimų, kuriais siekiama išlaikyti aplinkai naudingą ūkininkavimo praktiką, kuriai kyla pagrįstas pavojus išnykti, atveju gali būti atsižvelgiama į alternatyviąsias sąnaudas, o prarastos pajamos gali būti apskaičiuojamos atitinkamą praktiką lyginant su aplinkai mažiau naudinga praktika, kuri gali būti perimama.

Antra, apskaičiuojant prarastas pajamas ir patirtas išlaidas taip pat turėtų būti atsižvelgiama į tikslus, kuriuos atitinkami įsipareigojimai turėtų padėti pasiekti. Siekiant užtikrinti sėkmingą indėlį, turi būti užtikrinamas tinkamo lygio įsipareigojimų vykdymas, o kad tai taptų tikrove, paramos lygis turi būti toks, kad būtų kompensuojamos visų ūkininkų ir su visa žemės ūkio paskirties žeme susijusios išlaidos ir prarastos pajamos, kurių reikia tikslams pasiekti.

Galiausiai valstybės narės gali įtraukti sandorių išlaidas, kurių suma neviršija 20 proc. išmokos, sumokėtos už agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus, jeigu tokios išlaidos yra būtinos įsipareigojimams įgyvendinti.

68. Komisija mano, kad pastaraisiais dešimtmečiais iš tam tikro rodiklio matyti, kad ES įsigali stabilumas ir tam tikra tendencija ekstensyvinti žemės ūkį⁶.

Agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų struktūra priklauso nuo valstybių narių pasirinkimų, kurie grindžiami jų aplinkos būklės analize, taip pat nustatytais poreikiais, kuriuos reikia patenkinti, ir prioritetais, į kuriuos reikia atsižvelgti. Atlikus tokią analizę gali paaiškėti, kad nustatant agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus daugiausia dėmesio turi būti skiriama tam tikriems ūkininkavimo tipams, pavyzdžiui, pievų ar daugiamečių pasėlių auginimui.

Pagal agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonę teikiama parama – viena iš kaimo plėtros ir bendros BŽŪP struktūros priemonių. Valstybių narių reagavimo į nustatytus su aplinka susijusius poreikius priemonių analizė turi būti atliekama taikant holistinį ir sąveika grindžiamą požiūrį. Pavyzdžiui, vieno tipo ūkininkavimui būdingus su aplinka susijusius poreikius galima patenkinti taikant vieną priemonę, pvz., teikiant kompleksinę paramą, o kito tipo ūkininkavimui būdingas problemas išspręsti ir poreikius patenkinti galima taikant kitą priemonę, pvz., agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonę.

69. Paraiškų dėl agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų vykdymo skaičiumi pagal žemės ūkio paskirties žemės rūšį (ariamoji žemė, pievos, daugiamečiai pasėliai) neturėtų būti naudojamos kaip pagrindiniu kriterijumi, norint parodyti bendrą agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės indėlį siekiant kaimo plėtros programoje nustatytų tikslų ir tenkinant atitinkamus poreikius. Atsižvelgiant į tai, kad ūkininkavimo poveikis aplinkai apima įvairius sektorius, tikslingiau holistiškai vertinti visos priemonės (ir programos) rezultatus sprendžiant programoje nustatytas su aplinka susijusias problemas.

⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/cap-indicators-doc-c33_2018_en.pdf

70. Komisija skatina įgyvendinant agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonę naudotis rezultatais grindžiama sistema. Komisijos pasiūlyme dėl BŽŪP po 2020 m. aiškiai nurodomos rezultatais grindžiamos sistemos, o valstybės narės raginamos palaikyti jas ir kitus novatoriškus metodus, kad būtų galima iš esmės pagerinti aplinkos būklę.

Nors atrodo, kad rezultatais grindžiamai sistemai rengimo etapu taikoma daugiau reikalavimų, jos stebėseną ir administravimą gali būti laikomi paprastesniais negu veiksmiais grindžiamos sistemos (pvz., nereikia tikrinti, ar laikomasi iš anksto nustatytų reikalavimų, o rezultatams įvertinti tinkamai parinkti rodikliai padeda supaprastinti stebėsenos procesą).

Vis dėlto rezultatais grindžiamos sistemos neturėtų būti laikomos vieninteliu agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų vykdymo ir su aplinka susijusių tikslų įgyvendinimo metodu. Be to, reikia atsižvelgti į tai, kad šios sistemos nebūtinai taikomos visų rūšių žemei ir kad viena iš jų veiksmingumo sąlygų gali būti konkrečios gamtinės sąlygos (pvz., tam tikras referencinių augalų rūšių skaičius).

71. Į BSVS įtraukti du poveikio rodikliai, skirti BŽŪP poveikiui biologinei įvairovei įvertinti: I.08 „Žemės naudmenose gyvenančių paukščių indeksas“ ir I.09 „Didelės gamtinės vertės (DGV) ūkininkavimas“.

Į pasiūlymą dėl BŽŪP po 2020 m., kuri labai orientuota į rezultatus, įtraukta keletas rezultatų rodiklių; jais bus kasmet stebimi su biologinės įvairovės apsauga susijusių intervencinių priemonių rezultatai. Šie rodikliai bus lyginami su iš anksto nustatytais metinėmis tarpinėmis reikšmėmis, kad būtų galima greitai aptikti nukrypimus nuo planuojamo numatomo įgyvendinimo.

Tai visų pirma taikytina toliau nurodytoms sritims:

- miškų ekosistemų apsaugos (miško žemės, dėl kurios prisiimti valdymo įsipareigojimai išsaugoti kraštovaizdžius, biologinę įvairovę ir ekosistemines paslaugas, dalis (R.26));
- buveinių ir rūšių išsaugojimo (žemės ūkio paskirties žemės, dėl kurios prisiimti valdymo įsipareigojimai remti biologinės įvairovės išsaugojimą arba atkūrimą, dalis (R.27));
- tinklo „Natura 2000“ rėmimo (tinklo „Natura 2000“ teritorijose esantis plotas, kurį įsipareigota saugoti, išlaikyti ir atkurti (R.28));
- kraštovaizdžio elementų išsaugojimo (žemės ūkio paskirties žemės, dėl kurios prisiimti įsipareigojimai tvarkyti kraštovaizdžio elementus, įskaitant gyvatvoves, dalis (R.29)).

Be to, taip pat bus taikomi su biologine įvairove susiję poveikio rodikliai:

- žemės naudmenose gyvenančių paukščių populiacijų didinimas (žemės naudmenose gyvenančių paukščių indeksas);
- geresnė biologinės įvairovės apsauga (procentinė su žemės ūkiu susijusių Bendrijos svarbos rūšių ir buveinių, kurioms būdingos stabilumo arba didėjimo tendencijos, dalis);
- geresnis ekosisteminių paslaugų teikimas (naudojamų žemės ūkio naudmenų, kuriose yra kraštovaizdžio elementų, dalis).

72. Penkios valstybės narės (Danija, Ispanija, Prancūzija, Graikija ir Italija) yra nustačiusios konkrečioms 4A tikslinės srities „biologinė įvairovė“ programoms skirtus rezultatų rodiklius, taikomus įgyvendinant iš viso 19 kaimo plėtros programų. Šie rodikliai daugiausia taikomi priemonėms, kurioms netaikomi esami rodikliai, pavyzdžiui, negamybinėms investicijoms į miškus, miškų gaisrų prevenciją ir miškų atkūrimą po gaisrų ir susijusioms tinklo „Natura 2000“ išmokoms.

Atsižvelgiant į tai, kad į BSVS įtraukti du bendri su biologine įvairove susiję rezultatų rodikliai (žemės ūkio paskirties žemės ir miško žemės, dėl kurios prisiimti įsipareigojimai saugoti biologinę įvairovę, dalis), logiška, kad tik kelios valstybės narės yra nustačiusios konkrečius rodiklius. Reikėtų nepamiršti, kad Komisijos dabartiniam laikotarpiui nustatyti rodikliai buvo sukurti siekiant užtikrinti tinkamą pusiausvyrą ir neužkrauti per didelės administracinės naštos, atsirandančios dėl pernelyg sudėtingų rodiklių sistemų.

Kalbant apie BŽŪP po 2020 m., ši sistema dar labiau sustiprinta (taip pat žr. Komisijos atsakymą į 71 dalies pastabas).

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

74. Komisija turėtų įvertinti, ar sudarytos sąlygos remti biologinės įvairovės tikslus (t. y. kuo labiau padidinti žemės ūkio reikmėms skirtus pievų, ariamosios žemės ir daugiamečių pasėlių plotus, kuriems pagal BŽŪP taikomos su biologine įvairove susijusios priemonės, kad būtų galima užtikrinti biologinės įvairovės išsaugojimą), tačiau ji negali užtikrinti rezultatų, nes apsaugos būklė priklausys nuo kiekvienoje tinklo „Natura 2000“ teritorijoje įgyvendinamų kiekvienos buveinės ir rūšies valdymo priemonių. Buveinių ir rūšių apsaugos būklei (1 tikslas) daro įtaką daug veiksnių, todėl BŽŪP neturėtų būti priskiriama atsakomybė už tai, kad apsaugos būklės srityje nepadaryta didelė pažanga (tai pasakytina apie visas tiek su žemės ūkiu susijusias, tiek nesusijusias buveines ir rūšis).

75. Pats žemės ūkio tikslas neišreikštas kiekybiškai, tačiau apima kiekybiškai įvertinamą komponentą, nes yra susijęs su išmatuojamu rūšių ir buveinių apsaugos būklės pagerėjimu pagal 1 tikslą ir 15 proc. nualintų ekosistemų atkūrimu pagal 2 tikslą. Taip pat žr. Komisijos atsakymą į 23 dalies pastabas.

76. Komisijos biologinei įvairovei skirto BŽŪP biudžeto įgyvendinimo stebėjimo metodika grindžiama tarptautiniu mastu suderinta EBPO Rio rodiklių metodika. Pagal šią metodiką taikomi trys koeficientai, tačiau joje nenustatyta, kurie koeficientai turi būti taikomi įvairioms BŽŪP biudžeto dalims. Todėl Komisija turėjo parengti 2014–2020 m. įgyvendinamai BŽŪP skirtą metodiką, remdamasi numatomu BŽŪP išmokų indėliu į biologinę įvairovę.

1 rekomendacija. Geriau koordinuoti ES biologinės įvairovės strategiją po 2020 m. bei patobulinti jos struktūrą ir atidžiau stebėti išlaidas

a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai. Į 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją ir strategiją „Nuo ūkio iki stalo“, kurias Komisija priėmė 2020 m. gegužės mėn., įtraukta keletas su žemės ūkiu susijusių tikslų ir uždavinių.

Valstybės narės specialioje Biologinės įvairovės ir gamtos koordinavimo ekspertų grupėje dalyvavo preliminariose diskusijose dėl naujosios Biologinės įvairovės strategijos rengimo ir 2019 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadose pateikė politines gaires, o kai kurios valstybių narių subnacionalinės valdžios institucijos 2020 m. sausio mėn. pateikė papildomos informacijos apie 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijos veiksmų gaires. Nacionalinės valdžios institucijos visapusiškai dalyvaus įgyvendinant naująją Biologinės įvairovės strategiją, visų pirma rengiant nacionalines priemones, skirtas jos tikslams įgyvendinti, įskaitant galimą paramą pagal BŽŪP.

b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Šie klausimai nagrinėjami 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje. Tokios žemės ūkio ir biologinės įvairovės priemonių sąveikos pavyzdžių jau galima rasti nacionaliniu lygmeniu, tačiau daug kas priklauso nuo valstybių narių pasirinkimo, kaip panaudoti BŽŪP lėšas, visų pirma pagal naująją būsimos BŽŪP įgyvendinimo modelį.

Valstybės narės aptars Komisijos naujojoje Biologinės įvairovės strategijoje pateiktus pasiūlymus ir dėl jų priims Tarybos išvadas. Jos taip pat turės galimybę specialioje Biologinės įvairovės ir gamtos koordinavimo ekspertų grupėje išsamiai aptarti šiuos pasiūlymus ir užtikrinti tolesnę sąveiką su nacionalinėmis iniciatyvomis.

c) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija pradės daugiametėje finansinėje programoje biologinei įvairovei skirto biudžeto įgyvendinimo stebėjimo metodikos peržiūrą, be kita ko, atsižvelgdama į BŽŪP pokyčius, dėl kurių susitars teisėkūros institucijos. Atsižvelgdama į tai, Komisija negali prisiimti atsakomybės už šios

peržiūros rezultatus. Komisija sutinka, kad atliekant šią peržiūrą turėtų būti siekiama labiau suderinti Komisijos metodiką su naujais teisės aktų pakeitimais, atsižvelgiant į mokslinius įrodymus ir jais remiantis. Ši stebėjimo metodika turėtų būti glaudžiai suderinta su EBPO metodika.

Bendras Komisijos atsakymas į 77 ir 78 dalių pastabas.

Kompleksinė parama – tai priemonė, kuria BŽŪP išmokos susiejamos su ES teisės aktuose nustatytais taisyklėmis, visų pirma susijusiomis su biologine įvairove. Šiomis taisyklėmis grindžiamos platesnio užmojo skatinamosios priemonės, o konsultavimo sistemomis ūkininkams padedama taikyti šias taisykles.

Tiesioginėmis išmokomis, išskyrus jų žalinimo aspektus, savaime nesiekama gerinti biologinės įvairovės padėties, tačiau, ūkininkams jomis plačiai naudojantis, dėl taikomų kompleksinės paramos reikalavimų galima didinti informuotumą apie aplinkosaugos taisykles. Tiesioginės žalinimo išmokos dėl didelės aprėpties suteikia daug galimybių gerinti biologinės įvairovės padėtį, tačiau buvo reikalingi tam tikri patobulinimai, kuriuos pradėta įgyvendinti nuo 2018 m. Be to, nėra įrodymų, kad dabartinės savanoriškos susietosios paramos išmokos daro neigiamą poveikį biologinei įvairovei.

Komisijos pasiūlyme dėl būsimos BŽŪP įvertinti BŽŪP priemonių pranašumai ir trūkumai ir nustatyta nuosekli ir sustiprinta BŽŪP priemonių, įskaitant griežtesnes paramos sąlygas, konsultavimo paslaugas, ekologines sistemas pagal I ir II ramsčių priemones, sistema. Valstybės narės turės daug galimybių lanksčiai ir nuosekliai naudotis šiomis biologinei įvairovei skirtomis priemonėmis ir jas nustatyti BŽŪP strateginiuose planuose, o pastaruosius patvirtins Komisija.

2 rekomendacija. Didinti tiesioginių išmokų indėlį gerinant žemės ūkio paskirties žemės biologinę įvairovę

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisija užtikrins, kad visos nuosekliai taikomos viena kitą papildančios BŽŪP priemonės, įskaitant paramos sąlygas, ekologines sistemas, II ramsčio intervencines priemones, rinkos intervencines priemones, taip pat kompleksinės paramos priemones, pavyzdžiui, konsultavimo paslaugas, būtų platesnio užmojo nei dabartiniu laikotarpiu.

79. Kaimo plėtros srityje taikoma keletas priemonių, kuriomis suteikiama daug galimybių siekti biologinės įvairovės tikslų. Tai, be kita ko, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonė, ekologinis ūkininkavimas ir tinklo „Natura 2000“ išmokos, taip pat parama negamybinėms investicijoms, kuriomis siekiama, pvz., kurti ir (arba) atkurti tokius kraštovaizdžio elementus kaip gyvatvorės, akmenų sienos ir šlapynės. Mokymas ir ūkių konsultavimas taip pat atlieka svarbų vaidmenį populiarinant biologinės įvairovės požiūriu svarbią ūkininkavimo praktiką ir metodus (taip pat žr. atsakymus į 62–64 dalių pastabas).

80. Komisijos nuomone, labai naudinga kartu taikyti įvairių rūšių agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemones, nors jomis visomis tiekiamos papildomos aplinkos viešosios gėrybės. Pagal Komisijos pasiūlytą naująją žaliąją BŽŪP po 2020 m. struktūrą valstybėms narėms sudaromos sąlygos išplėtoti šią sistemą.

Agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimų struktūra priklauso nuo valstybių narių pasirinkimų, kurie grindžiami jų aplinkos būkle ir konkrečiais poreikiais. Atsižvelgiant į tokius poreikius, daugiausia dėmesio skiriama konkrečios paskirties žemei, pavyzdžiui, pievoms, ariamajai žemei ar daugiamečiams pasėliams. Be to, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonė yra tik viena iš keleto BŽŪP priemonių, naudojamų su aplinka susijusiems poreikiams tenkinti.

Taikydama šią priemonę, Komisija skatina naudotis rezultatais grindžiama sistema, o jos pasiūlyme dėl BŽŪP po 2020 m. valstybės narės aiškiai raginamos palaikyti tokias sistemas ir kitus novatoriškus metodus, kad būtų galima gerinti aplinkos kokybę.

Vis dėlto Komisija nesutinka, kad veiksmais grindžiamos sistemos yra mažiau veiksmingos. Įsipareigojimų veiksmingumą tenkinant su aplinka susijusius poreikius lemia būtent jų struktūra ir aktualumas.

Rezultatais grindžiamos sistemos neturėtų būti laikomos vieninteliu metodu su aplinka susijusiems tikslams pasiekti (žr. atsakymus į 65–70 dalių pastabas).

3 rekomendacija. Padidinti kaimo plėtros indėlį gerinant biologinę įvairovę

a) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Komisijos pasiūlyme dėl BŽŪP po 2020 m. (85 straipsnio 3 dalyje) jau numatyta didesnę bendro finansavimo normą (daugiausia 80 proc.) taikyti 65 straipsnyje nurodytiems valdymo įsipareigojimams (įskaitant agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities įsipareigojimus), paramai tinklo „Natura 2000“ išmokoms (67 straipsnis) ir negamybinėms investicijoms (68 straipsnis), kuriais daugeliu atveju siekiama padėti įgyvendinti su aplinka susijusius tikslus.

b) Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Nors Komisija sutinka, kad būsimi BŽŪP planai turi padėti veiksmingiau įgyvendinti įvairius aplinkos ir klimato srities tikslus ir uždavinius, įskaitant susijusius su biologine įvairove, pagal siūlomą naująjį įgyvendinimo modelį valstybėms narėms suteikiama daugiau galimybių lanksčiai pasirinkti naujosios BŽŪP politikos ir tikslų įgyvendinimo metodus. Todėl svarbu pabrėžti, kad visos nuosekliai taikomos viena kitą papildančios BŽŪP priemonės turės būti platesnio užmojo nei dabartiniu laikotarpiu.

Be to, valstybės narės turėtų rengti savo BŽŪP planus atsižvelgdamos į savo konkrečius poreikius, o tai darys tiesioginį poveikį valstybių narių pasirinkimams, susijusiems su BŽŪP intervencinių priemonių atranka ir jų rengimu. Šie veiksniai turės įtakos valstybių narių siūlojamiems paramos agrarinės aplinkosaugos ir klimato srities intervencinėms priemonėms įgyvendinimo metodams, pavyzdžiui, veiksmais grindžiamoms ir (arba) rezultatais grindžiamoms išmokoms, orientavimuisi į tinkamiausius ūkininkavimo tipus ir žemės naudojimo būdus, taip pat įvairių rūšių intervencinių priemonių pusiausvyrai.

Komisija užtikrins, kad šios sistemos, jų struktūra ir įgyvendinimo metodai padėtų siekti bendro tikslo užtikrinti didesnę būsimų BŽŪP planų užmojų aplinkos srityje, be kita ko, siekiant biologinės įvairovės tikslų.

81. Nurodytu išdirbio rodikliu matuojamas ne žemės ūkio paskirties žemės biologinės įvairovės lygis, o hektarų, kuriuose auga nykstančių rūšių augalai, taip pat nykstančių veislių sutartinių ūkinių gyvūnų, remiamų BŽŪP lėšomis, skaičius. Yra ir papildomų su biologine įvairove susijusių išdirbio rodiklių, paprastai taikomų ekologiniu požiūriu svarbiose vietovėse ir tinklo „Natura 2000“ paramos srityje.

Į BSVS įtraukta patikimų su biologine įvairove susijusių rodiklių – taikant du rezultatų rodiklius, susijusius su žemės ūkio paskirties žemės ir miško žemės, dėl kurios prisiimti įsipareigojimai saugoti biologinę įvairovę, dalimi, vertinama valstybių narių pažanga, padaryta siekiant tikslų, susijusių su kaimo plėtros indėliu apsaugant biologinę įvairovę. Be to, taikomi trys su tiesioginėmis išmokomis susiję rezultatų rodikliai: pasėlių įvairovė (R.11), ekologiniu požiūriu svarbių vietovių dalis ariamojoje žemėje (R.13) ir ploto, kuriame taikoma žalinimo praktika, dalis (R.14).

Įvertinti biologinę įvairovę ir parinkti tinkamus poveikio rodiklius nėra lengva užduotis. Kalbant apie būsimą BŽŪP, Europos Komisija, atsižvelgdama į patirtį, įgytą naudojantis dabartine BSVS, panaikino DGV rodiklį. Žemės naudmenose gyvenančių paukščių indeksą, nepaisant jo trūkumų, buvo nuspręsta taikyti toliau, nes jis tinkamai atspindi biologinės įvairovės būklę ir yra vienas iš DVT rodiklių. Galiausiai buvo nustatyti du nauji poveikio kraštovaizdžio elementams ir rūšių bei buveinių būklei rodikliai.

Be to, siūloma įgyvendinant būsimą BŽŪP teikti atskiras biologinės įvairovės ataskaitas (šiuo metu valstybės narės teikia bendras su 4 prioritetu „Tausus gamtos išteklių valdymas ir biologinė įvairovė“ susijusių išlaidų ataskaitas).

82. Šiuo metu paskelbtas dokumentas yra tyrimas, kurį Komisija užsakė oficialiam vertinimui pagrįsti. Bendras Komisijos vertinimas turėtų būti paskelbtas pirmąjį 2021 m. ketvirtį; jis bus įtrauktas į Komisijos tarnybų darbinį dokumentą dėl platesnio masto BŽŪP poveikio gamtos ištekliams vertinimo.

Komisija pabrėžia, kad rangovo atliktame papildomame vertinimo tyrime taip pat padaryta išvada, kad valstybės narės žemės ūkio ir biologinės įvairovės sambūviui paremti galėjo naudoti daugiau įvairių BŽŪP priemonių.

4 rekomendacija. Parodyti, kokį poveikį BŽŪP priemonės daro žemės ūkio paskirties žemės biologinei įvairovei

Komisija pritaria šiai rekomendacijai.

Nustatant 2020 m. pradines vertes, skirtas BŽŪP po 2020 m., bus naudojamosi į dabartinį teisės akto pasiūlymą įtrauktais rodikliais (žemės naudmenose gyvenančių paukščių indeksu (C.35 – I.18), su žemės ūkiu susijusių Bendrijos svarbos buveinių ir rūšių, kurioms būdingos stabilumo arba didėjimo tendencijos, procentine dalimi (C.36 – I.19), žemės ūkio paskirties žemės, kurioje yra kraštovaizdžio elementų, dalimi (C.21 – I.20)). Pastarieji du rodikliai yra nauji ir šiuo metu rengiami. Faktinę kiekvieno rodiklio pradinę vertę bus galima nustatyti tuomet, kai bus turima konkrečių kiekvienam rodikliui reikalingų duomenų.

Šiuo metu įvairios Komisijos tarnybos ir kitos įstaigos atlieka įvairius su biologinės įvairovės stebėseną ir rodikliais susijusius darbus. ES lėšomis finansuojami moksliniai tyrimai taip pat turėtų padėti nustatyti patikimus rodiklius, šiuo tikslu padedant įgyvendinti biologinės įvairovės stebėsenos iniciatyvas.